

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ РЕГІОНУ: АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ASSESSING THE EFFICIENCY OF USING THE ECONOMIC POTENTIAL OF RURAL TERRITORY OF THE REGION: ASPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

УДК 332.72:332.142.4

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.8-3>

Шеленко Д.І.¹

д.е.н., професор,
професор кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки,
Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
Шпикуляк О.Г.²
д.е.н., професор,
член-кореспондент НААН,
учений секретар Інституту;
завідувач відділу підприємництва,
кооперації та агропромислової інтеграції,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»

Баланюк І.Ф.³

д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку
і оподаткування,
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника

Shelenko Diana

Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University

Shpykuliak Oleksandr

National Scientific Centre
“Institute of Agrarian Economics”

Balaniuk Ivan

Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University

У статті доведено, що для впровадження засад сталого розвитку потрібні ефективні інституційні зусилля. Розкрито напрямки реалізації засад сталого розвитку сільських територій, які у роботі пов'язано із такими чинниками як: організації ощадливого виробництва і забезпечення ефективного використання економічного потенціалу, застосування технологій відновлюваності ресурсів; використання біологічних видів палива з відновлюваних джерел сільськогосподарського походження. У результаті здійснених теоретико-методичних оцінок доведено, що основним аспектом сталого розвитку сільських територій є системне зростання їх інституційної та соціально-економічної спроможності через досягнення найкращих фінансових результатів за допомогою розвитку економічного потенціалу та максимізації прибутків суб'єктів господарювання, які провадять там свою діяльність, оскільки завдяки їх ефективному господарюванню наступатиме процес з поступовим розвитком сільської території, а надалі і регіону у цілому. У статті доведено, що напрямки сталого розвитку сільських територій окреслюють структурні зміни в оцінюванні результатів використання економічного потенціалу, які зазвичай пов'язані із: спроможністю їх жителів до мобілізації ресурсів; об'єднанням ресурсного, соціального, інвестиційного, інноваційного потенціалів у виробничому процесі; видозміною інституцій кооперування; довірою до тієї чи іншої форми господарювання; інституційною функціональністю громади у прийнятті управлінських рішень. Метою статті є поглиблення теоретичних засад оцінювання економічного потенціалу сільських територій в частині концептуалізації наукової позиції з врахуванням основ сталого розвитку, імплементуючи регіональний вимір. Виділено, що функціонування структур різних організаційно-правових форм господарювання на засадах сталого розвитку вважається одним із визначальних чинників збереження природно-економічної ідентичності села, сільських територій як середовища життя і господарювання та підвищення економічного потенціалу регіону.

Ключові слова: економічний потенціал, сталий розвиток, сільські території, інституції, регіон.

The article proves that effective institutional efforts are needed to implement the principles of sustainable development. The areas of implementation of the principles of sustainable development of rural areas, which in the work are connected with such factors as: organization of thrifty production and ensuring effective use of economic potential, use of resource renewable technologies, are disclosed; use of biological fuels from renewable sources of agricultural origin. As a result of the theoretical and methodological evaluations, it has been proven that the main aspect of the sustainable development of rural areas is the systematic growth of their institutional and socio-economic capacity through the achievement of the best financial results through the development of economic potential and the maximization of the profits of economic entities that conduct their activities there. because thanks to their effective management, the process of gradual development of the rural area, and in the future, the region as a whole, will begin. The article proves that the directions of sustainable development of rural areas outline structural changes in the evaluation of the results of the use of economic potential, which are usually associated with: the ability of their residents to mobilize resources; by combining resource, social, investment, and innovation potentials in the production process; modification of cooperation institutions; trust in one or another form of business; institutional functionality of the community in making management decisions. The purpose of the article is to deepen the theoretical foundations of assessing the economic potential of rural areas in terms of the conceptualization of the scientific position, taking into account the foundations of sustainable development, implementing the regional dimension. It is highlighted that the functioning of the structures of various organizational and legal forms of management on the basis of sustainable development is considered one of the determining factors of preserving the natural and economic identity of the village, rural areas as a living and economic environment and increasing the economic potential of the region.

Key words: economic potential, sustainable development, rural areas, institutions, region.

Постановка проблеми. Людство визнало важливість засад сталого розвитку, враховуючи різні сфери його життєдіяльності. В особливому ракурсі пізнання-реалізації його засад виділяється село, сільські території, як середовище життя і господарювання. Натепер ці засади інституційно

зафіксовані в документах глобального і європейського курсу, галузевих програмах, інтегровані у механізми розбудови економічного потенціалу територій. Критерії сталості базисують сучасні тренди соціального розвитку громад, концептуалізують траєкторію економічного зростання на

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5257-5517>

³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8320-6383>

засадах відновлюваності, бережливого ставлення до ресурсів, а також функціонал підприємницької діяльності. Відповідно соціально-економічна динаміка розвитку сільських територій України, включаючи регіональний контекст позиціонування проблеми, в сучасному вимірі і на перспективу – пов'язана із аспектами сталого розвитку.

Основу досягнення критеріїв сталого розвитку сільських територій становить їх економічний потенціал базований на спроможностях аграрного підприємництва. Цей потенціал потрібно відповідним чином оцінювати для визначення пріоритетів формування-використання, забезпечення критеріїв сталого розвитку територій. Такий контекст покладено в основу постановочного позиціонування проблеми в нашому дослідженні. Загалом пріоритетним завданням є представлення концепту вирішення проблеми в загальному вимірі. З погляду на ці твердження заявляємо про науково-обґрунтовану доцільність пізнання результативності використання економічного потенціалу сільських територій на засадах сталого розвитку – через відповідну концептуалізацію вирішення проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Реалізація концепту сталості використання економічного потенціалу сільських територій пов'язана з глобальною інституціоналізацією курсу на збереження ресурсів планети для майбутніх поколінь. За нашим переконанням концепт сталості зпозиціоновано Фрідріхом Лістом у праці «Національна система політичної економії» [1], в якій обґрунтована концепція економічного націоналізму на протигагу космополітичним поглядам на розвиток економіки й суспільства. В основі його переконання ідеологія зв'язку процесу поступового накопичення знань і виробничо-господарських традицій з успішністю, сталістю функціонування підприємств та території, де вони провадять свою діяльність, а значить використання економічного потенціалу, який йому належний [1, с. 258]. Ф. Ліст [1] зконцептуалізував методологічне співставлення принципу сталості із результативністю виробничої діяльності.

Аспекти сталого розвитку, за означення участі сільських господарів, прослідковуються в ідеології будови економіки, сформульованої вченням А. Сміта [2], а більш широкопланово у виданні про «державу сталого розвитку», автором якого є Н. Чандрян [3].

Серед науковців поширена також думка, стосовно того, що є декілька рівнів прояву потенціалу: по-перше, він визначає минуле тобто сукупні властивості, які були накопичені людиною та котрі зумовлюють потребу у певну діяльність [4, с. 14]; по-друге, потенціал відображає практичне застосування та використання людиною наявних здібностей [5, с. 24]; по-третє, потенціал орієнтований

на розвиток можливостей та майбутню перспективу [6, с. 14]; по-четверте, функціонування економічного потенціалу має базуватися на принципах “управління за результатами”, тобто кожний її елемент повинен на всіх етапах його участі в системі бути націленим на ефективніше досягнення кінцевої мети [7, с. 31].

Представляючи загальноаналітичну оцінку використання економічного потенціалу ми виділяємо необхідність застосування комплексного підходу до його оптимізації, оскільки це сприятиме ефективному розвитку сільських територій [8, с. 323].

На основі положень оцінювання результативності використання економічного потенціалу сільських територій сформульовано підхід, який дасть можливість найефективніше використовувати й розвивати місцевий потенціал сільських громад та налагоджувати міжнародну підтримку [9, с. 54], а також окреслити основні перспективні сектори позиціонування та напрямки інтеграційних процесів сталого розвитку на сільських територіях [10, с. 37]. Тобто правильна оцінка використання економічного потенціалу сільських територій, а з нею і функціонування суб'єктів малого бізнесу на селі, дозволить тією чи іншою мірою уникнути соціально-економічного розшарування сільських громад.

Методологічний контекст пізнання напрямків використання економічного потенціалу та сталого розвитку сільських територій представлено за інституціональним підходом, у якому визначальною є інтерпретація сталості якості набутих соціально-економічних трансакцій бізнесу на сільських територіях – на що звертаємо дослідницьку увагу в тому числі й у власних авторських напрацюваннях [6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15].

Відправною точкою формування ідеології управління процесами виробництва і споживання благ на засадах сталого розвитку стали фундаментальні доводи науковців про те, що потреби людини є безмежними й постійно зростають в міру зміни обсягу та якості задоволення. Це ми вважаємо дилемою, яка уособлює пошук оптимально збалансованого шляху координації взаємодії суб'єктів господарювання в частині ефективного використання економічного потенціалу сільських територій, враховуючи регіональний аспект.

Дискусія про природу використання економічного потенціалу та сталого розвитку сільських територій проєктується на всесторонній взаємодії людини з природою, державою, поведінкою в суспільстві та економіці.

Заявлений контекст актуальний з приводу збалансування соціально-економічних інтересів стейкхолдерів в частині використання економічного потенціалу сільських територій, за участі аграрних підприємницьких формувань зокрема.

Постановка завдання. Мета статті – поглибити теоретичні засади оцінювання економічного

потенціалу сільських територій в частині концептуалізації наукової позиції з врахуванням основ сталого розвитку, імплементуючи регіональний вимір.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Економічний потенціал сільських територій є реальною здатністю здійснювати цілеспрямовану виробничо-господарську діяльність, яка відповідає стратегії сталого розвитку. Модератором процесів і відносин, які сприяють діяльності з досягнення сталого розвитку сільських територій є організаційно-правові форми господарювання, які провадять свою діяльність в різних секторах економіки, включаючи аграрний [5; 8; 9; 12].

Сталість розвитку сільської території означає також соціальну ефективність, що проявляється у соціальній відповідальності, яка досягається завдяки ощадливості, адже саме така ідеологія побудови механізму взаємодії продуктивних сил та розвитку виробничих відносин, забезпечує соціально ефективно використання економічного потенціалу сільських територій. Відхід від практики марнотратного, безвідповідального використання ресурсів є також способом підвищення ефективності господарювання за рівнем доходності виробництва для збалансування «вигід-витрат». Проте, першочерговою необхідністю для реалізації засад сталого розвитку у досягненні результативності використання економічного потенціалу є видозміна якостей соціального капіталу на селі.

Забезпечення функціонування аграрних підприємств на засадах сталого розвитку вважається одним із визначальних чинників збереження природно-економічної ідентичності села, сільських територій як середовища життя і господарювання та підвищення економічного потенціалу регіону. Впровадження засад сталого розвитку у функціонуванні форм організаційно-правових форм господарювання – це по-суті реалізація принципів соціально відповідального бізнесу [16].

Головний мотиваційний чинник для забезпечення сталого розвитку полягає у загальній тенденції до локалізації агробізнесу для гарантування місцевої продовольчої безпеки в умовах воєнного часу; формування економічного потенціалу саме для відновлення економіки агросектору та сільських територій після війни [17]. Таким чином, з причини загального занепаду бізнесу, загальна траєкторія формування економічних і соціальних ефектів господарювання у контексті впровадження засад сталого розвитку сільських територій – переорієнтовується виключно на досягнення цілі – подолання голоду (виробництво сільськогосподарської продукції і продовольства для гарантування продовольчої безпеки).

В українській моделі аграрного у більш широкому сенсі – агропродовольчого підприємництва, превалює сировинна модель господарювання. Довідним ідентифікатором такого її статусу є

характер спродукованого товару – експортується в основному сировина, а імпортується агропромислова продукція з доданою вартістю.

Для впровадження засад сталого розвитку потрібні ефективні інституційні зусилля. Дотримання критеріїв результативного використання економічного потенціалу сільських територій, із врахуванням засад сталого розвитку, набуває усе більшої значущості для досягнення мети суб'єктів господарювання в отриманні прибутку, адже ці критерії стають все більш визначальними у формуванні стандартів організації ринкового обміну. Таким чином, реалізацію засад сталого розвитку пов'язуємо із чинниками: організації ощадливого виробництва і забезпечення ефективного – раціонального використання економічного потенціалу, а у функціональному плані – запровадження практики «зелених» виробництв через надання їм органічності; застосування технологій відновлюваності ресурсів; використання біологічних видів палива з відновлюваних джерел сільськогосподарського походження; реалізація проєктів бережливого водокористування ресурсів.

Відповідно завданнями в умовах, що склалися натеper, вважаємо розроблення науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо: розвитку регіонів, які починають виявляти свій економічний потенціал і хочуть створити власний економічний курс; удосконалення існуючих і розробку інноваційних організаційно-економічних механізмів розвитку аграрного сектора; всебічного розвитку економічного потенціалу регіонів; стимулювання підприємців до соціально відповідального господарювання; створення сталих агропродовольчих ланцюгів обміну для підвищення конкурентоспроможності підприємств та продукції на ринках; сприяння максимізації задоволення потреб споживача у продуктах і послугах наряду із підвищенням добробуту населення й рівня життя на селі.

Застосування ресурсної складової сільських територій повинно стати основою у формуванні її економічного потенціалу, а також сприяти раціональному функціонуванню та покращенню результативності організаційно правових форм господарювання, які там провадять свою діяльність.

Висновки. Сукупні можливості сільських територій як складної системи формують економічний потенціал, виявлення та ефективно використання якого є запорукою успіху у досягненні критеріїв сталого розвитку. Успішність зазначених дій залежить зокрема від інституційної ефективності сільських територіальних громад, які організаційно-функціонально відіграють ключову роль у провадженні траєкторій соціально-економічного розвитку регіону, оскільки вони є: центрами прийняття управлінських рішень на місцях щодо забезпечення: концентрації ресурсів, координації

здіяння економічного, технологічного та культурного, а також людського капіталу. В Україні траєкторію реалізації засад сталого розвитку сільських територій визначають структурні зміни в оцінюванні результатів економічного потенціалу, які пов'язаний із: спроможністю їх жителів до мобілізації ресурсів; об'єднанням ресурсного, соціального, інвестиційного, інноваційного потенціалів у виробничому процесі; видозміною інституцій кооперування і фермерства; довірою до тієї чи іншої форми господарювання.-

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ліст Ф. Національна система політичної економії / пер. з нім. Михайло Гавриш. Київ : Наш формат, 2021. 368 с.
2. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів / пер. з англ. О. Васильєв, М. Межевікіна, А. Малівський. Київ : Наш формат, 2018. 736 с.
3. Чандрян Н. Держава сталого розвитку. Майбутнє урядування, економіки та суспільства / пер. з англ. І. Гнатковська. Київ. Наш формат, 2020. 288 с.
4. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с. URL: http://www.nbu.gov.ua/sites/default/files/nas_dop_2015.pdf
5. Тищенко А.Н. Оцінка ефективності використання економічного потенціалу : Монографія. Київ : ВНТУ, 2004. 350 с.
6. Ключник А.В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: Монографія. Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2011. 468 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/870/1/monografia.pdf>
7. Balaniuk, I., Shelenko, D., Shpykuliak, O., Sas, L., Cherneviy, Y., & Diuk, A. Determinants of performance indicators of agricultural enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 2023. 45(1), 25–36. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.04>
8. Алексєєва О.В., Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І. Ефективність реалізації ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання. *Наукові інновації та передові технології». Серія «Економіка»*. Вип. 11 (25). 2023. С. 320–331. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)-320-331](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25)-320-331)
9. Balaniuk I., Kozak I., Balaniuk S., Kozak-Balaniuk I., Sas L., Shelenko D. The role of united territorial communities in the functioning of agricultural enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development* 2021. Vol. 43. No. 1: 52–66. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2021.05> URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2148/1609>
10. Формування та функціонування інтегрованих структур в аграрному секторі економіки України на засадах сталого розвитку сільських територій / [Ю.О. Лупенко, О.Г. Шпикуляк, М.Й. Малік та ін.]. за

ред. О.Г. Шпикуляк. Київ : ННЦ „ІАЕ”, 2022. 52 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1crPij70fLbcl1LVLCFS7wnStXwcc2N2c/view>

11. Шпикуляк О.Г., Ігнатенко М.М., Швець А.А. Концептуальні оцінки реалізації засад інклюзивного розвитку сільських територій за участі агрохолдингових інтегрованих формувань. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 97–111. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103096>

12. Levandivskiy O., Shpykuliak O., Balaniuk I., Svydnous I., Shelenko D. (2022). Modeling of added value as a financial indicator of activity of agricultural enterprises in the regions of Ukraine. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. Vol. 44. No. 3: 288–301. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2022.30>. URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2900/2263>

13. Shelenko D., Balaniuk I., Shpykuliak O., Sas L., Humeniuk M., Matkovskiy P. Simulation of change in performance indicators (net profit, land area, number of employees) of agricultural cooperatives of Ukraine. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2022. Vol. 22, Issue 1. P. 569–578. URL: http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_1/volume_22_1_2022.pdf

14. Концепція розвитку сімейних фермерських господарств на період до 2030 року : проєкт [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін.] К. : ННЦ «ІАЕ», 2021. 20 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1hQjZTUN7sSG8Tjhna5S8wPCgk3OZroRY/view>

15. Шеленко Д.І. Організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств в економічному вимірі. Івано-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2019. 476 с.

16. Шпикуляк О.Г., Дюк А.А., Баланюк І.Ф. Управління організаційно-інституційним та ресурсним потенціалом соціальних підприємств у розвитку сільських територій: теоретичний концепт аналізу. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 7(07). С. 136–140. DOI:10.32782/dees.7-22. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/210>

17. Стратегія розвитку підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення аграрної економіки України / [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін.]. Київ: ННЦ „ІАЕ”, 2022. 32 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/11dX076sNO8-KRo-7jqquqxFCX1QrN33f/view>

REFERENCES:

1. List F. (2021) Natsionalna systema politychnoi ekonomii [National system of political economy] / trans. with him Havrysh M. Kyiv: Nash format, 368 p. (in Ukrainian).
2. Chandran N. (2020) Derzhava staloho rozvytku. Maibutnie uriaduvannia, ekonomiky ta suspilstva [State of sustainable development. The future of governance, economy and society] / trans. from English I. Hnatkovska. Kyiv. Our format, 288 p. (in Ukrainian).
3. Smith A. (2018) Doslidzhennia pro pryrodu i prychny bahatstva narodiv [Research on the nature and

causes of the wealth of nations] / trans. from English O. Vasiliev, M. Mezhevikina, A. Malivskiy. Kyiv: Nash format, 736 p. (in Ukrainian)

4. Sotsialno-ekonomichniyi potentsial staloho rozvytku Ukrainy ta yii rehioniv: natsionalna dopovid [Socio-economic potential of sustainable development of Ukraine and its regions: national report] / edited by Acad. National Academy of Sciences of Ukraine E.M. Libanova, Acad. NAAS of Ukraine M.A. Khvesika Kyiv: DU IEPSSR NAS of Ukraine, 776 c. URL: http://www.nbu.gov.ua/sites/default/files/nas_dop_2015.pdf (in Ukrainian)

5. Tyshchenko A.N. (2004) Otsinka efektyvnosti vykorystannia ekonomichnoho potentsialu [Evaluation of the effectiveness of the use of economic potential]. Monograph. Kyiv: VNTU, 350 p. (in Ukrainian)

6. Klyuchnyk A.V. (2011) Formuvannia ta rozvytok ekonomichnoho potentsialu silskykh terytorii Ukrainy [Formation and development of the economic potential of rural areas of Ukraine]. Monograph. Mykolaiv: Design and printing, 468 p. Available at: <https://dspace.mnau.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/870/1/monografia.pdf> (in Ukrainian)

7. Balaniuk I., Shelenko D., Shpykuliak O., Sas L., Cherneviy Y., & Diuk A. (2023) Determinants of performance indicators of agricultural enterprises. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, no. 45(1), pp. 25–36. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.04>

8. Alekseeva O.V., Shpykuliak O.H., Shelenko D.I. (2023) Efektyvnist realizatsii resursnoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv u suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Effectiveness of realizing the resource potential of agricultural enterprises in modern economic conditions]. *Scientific innovations and advanced technologies". Series Economy*. Vol. 11 (25), pp. 320–331. (in Ukrainian)

9. Balaniuk I., Kozak I., Balaniuk S., Kozak-Balaniuk I., Sas L., Shelenko D. (2021) The role of united territorial communities in the functioning of agricultural enterprises. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, vol. 43, no. 1. pp. 52–66. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2021.05> Available at: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2148/1609>

10. Formuvannia ta funktsionuvannia intehrovanykh struktur v aharnomu sektori ekonomiky Ukrainy na zasadakh staloho rozvytku silskykh terytorii. [Formation and functioning of integrated structures in the agricultural sector of the economy of Ukraine on the basis of sustainable development of rural areas] / [Yu.O. Lupenko, O.H. Shpykulyak, M.Y. Malik, etc.]. by ed. O.H. Shpykuliaka Kyiv: NNC "IAE", 2022. 52 p. Available at: <https://drive.google.com/file/d/1crPij70fLbc11LVLCS7wnStXwcc2N2c/view> (in Ukrainian)

11. Shpykuliak O.H., Ignatenko M.M., Shvets A.A. (2021) Kontseptualni otsinky realizatsii zasad ink-

liuzynoho rozvytku silskykh terytorii za uchasti ahrokhodynovykh intehrovanykh formuvan [Conceptual assessments of the implementation of the principles of inclusive development of rural areas with the participation of agroholding integrated formations]. *Economy APK*, no. 3, pp. 97–111. DOI: <https://doi.org/10.32317/221-1055.202103096> (in Ukrainian)

12. Levandivskiy O., Shpykuliak O., Balaniuk I., Svyynous I., Shelenko D. (2022) Modeling of added value as a financial indicator of activity of agricultural enterprises in the regions of Ukraine. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, vol. 44, no. 3, pp. 288–301. Available at: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2900/2263>

13. Shelenko D., Balaniuk I., Shpykuliak O., Sas L., Humeniuk M., Matkovskiy P. (2022) Simulation of change in performance indicators (net profit, land area, number of employees) of agricultural cooperatives of Ukraine. *Scientific papers series management, economic engineering in agriculture and rural development*, vol. 22, Is. 1, pp. 569–578. Available at: http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_1/volume_22_1_2022.pdf

14. Kontseptsiia rozvytku simeinykh fermer-skykh gospodarstv na period do 2030 roku. [Concept of development of family farms for the period until 2030: project]. [Y.O. Lupenko, M.Y. Malik, O.H. Shpykuliak et al.] Kyiv: NNC "IAE", 2021. 20 p. Available at: <https://drive.google.com/file/d/1hQjZTUN7sSG8Tjha5S8wPCgk3OZroRY/view> (in Ukrainian)

15. Shelenko D.I. (2019) Orhanizatsiino-pravovi formy silskohospodarskykh pidpriemstv v ekonomichnomu vymiri. [Organizational and legal forms of agricultural enterprises in the economic dimension. Ivano-Frankivsk]: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 476 p. (in Ukrainian)

16. Shpykuliak O., Diuk A., Balaniuk I. (2023) Upravlinnia orhanizatsiino-instytutitsiinym ta resursnym potentsialom sotsialnykh pidpriemstv u rozvytku silskykh terytorii: teoretychnyi kontsept analizu. [Management of organizational-institutional and resource potential of social enterprises in the development of rural areas: theoretical concept of analysis]. *Digital Economy and Economic Security*, no. 7(07), pp. 136–140. (in Ukrainian)

17. Stratehiia rozvytku pidpriemnytstva, kooperatsii ta ahropromyslovoi intehratsii v umovakh voiennoho chasu ta povoiennoho vidnovlennia aharnoï ekonomiky Ukrainy. [Strategy for the development of entrepreneurship, cooperation and agro-industrial integration in the conditions of wartime and post-war recovery of the agrarian economy of Ukraine]. [Yu.O. Lupenko, M.Y. Malik, O.H. Shpykuliak and others]. Kyiv: NNC "IAE", 2022. 32 p. Available at: <https://drive.google.com/file/d/11dX076sNO8-KRo-7jquuqxFCX1QrN33f/view> (in Ukrainian)